

AMIKOR NÉMETÜL JÁTSZOTTAK — A MAGYAR NEMZETI SZINHÁZBAN

Arról kevesen tudnak ma már, hogy a Nemzeti Színház színpadán német szó is elhangzott valaha.

A szabadságharc utolsó heteiben kezdődött ez a kulturinvázió Haynau rendeletére s részben az ő tiszteletére is. 1849 július 13-ikán lepték el a fővárost az osztrák csapatok s augusztus 9-ikén már németül játszottak, majd nem félszázados küzdelem árán, oly szép reményekkel kecsegtető nemzeti álmok valóra válásaként felépült Nemzeti Színház rivaldái előtt s ez az előadásorozat november 13-ig, tehát negyven napig egy negyed évig tartott.

Augusztus 9-ikén »magas parancsra« indult meg az előadásorozat Deinhardstein: »Hans Sachs« című négyfelvonásos drámai költeményével, amit augusztus 17-ikén a császár 19-ik születésnapjának előestéjén megismételték. Augusztus 14-ikén második előadásként egy háromfelvonásos vígjáték került színre, címe: »Die Entführung« szerzője pedig I. F. Jünger. Rádásul ugyanezen este adták még a franciából fordított »Die verhängnisvolle Rebhühner-Pastette«-t. 17-ikén a császár születésnapjának örömnepére, mint említve volt, a megnyitón szerepelt darabot adták, de hirdetve nem ez volt, hanem Kaiser Friedrich »ernstkomischer Charakterbilder«-jei; a »Geld oder: der Eheprokurator in Verzweiflung.« A hirtelen műsorváltozás okát nem tudni; de a darab azért nem került le végleg a műsorról, augusztus 21-ikén előadták.

Ötödik este, 24-ikén Kotzebue ötfelvonásos bohózata következett: »Der Warrwarr oder: Der Muthwillige.« 26-ikán a városligeti nyári szinkörbe rándult a társulat, ahol a »Der Verschwendter« című varázsrégit adták elő »von: Ferdinand Raimund.« 28-ikán és 30-ikán azonos műsorról teljesebbé tett két nagy ünnepi estét rendeztek a »diadalmas hős, báró Haynau győzedelmes bevonulása alkalmából«, nagyszerű kivilágítással. Mindkét esten »Hermann und Dorothea« került színre. Nem tudjuk, az ünnepelt »hős« megjelent-e az előadáson?

Szeptember 4-ikén Mary Carl »Das Irrenhaus zu Dijon, oder Wahnsinn und Verbrechen« c. háromfelvonásos színművét játszották, 7-ikén — ez már kilencedik előadás volt — egy nyolc részből álló drámával szórakoztatták a publikumot, mely nem eredeti darab, hanem franciából fordított volt, címe: »Geheimnisse von Paris, oder: Moderne Wagnungen-Wesen.« Ezt a társulat igazgatója — Direktor Karl — maga fordította németre. Másnap újra a Városligetben lépett fel a trupp az »Aballino der grosse Bandit« c. színműben. 11-ikén Raupach ötfelvonásos színműve volt soron, a »Corona von Saluzzo«, 14-ikén pedig »Ernst und Scherz, oder: Der Mann im Fener« című háromfelvonásos vígjáték, amit Ziegler írt. Utána megint egy vígjáték jött szeptember 18-ikán: Birsch—Pfeiffer: »Der Scheiben-Toni, oder das Maskenfest zu München im Jahre 1590«-je, 21-ikén, tizenharmadik előadásul Friedrich Kaiserlich-től a »Doktor und Frieseur, oder: die Sucht nach Abendtheuer« került színre, 25-ikén a magyar közönség előtt is jól ismerf Kotzebue »Die Deutsche Hausfrau«-ja, 28-ikán Fogel »Der Amerikaner«-je, (az előbbi háromfelvonásos színmű, az utóbbi ötfelvonásos vígjáték volt).

Október 1-én már operát adtak, Verdi »Nabuccodonozor«-ját; 2-ikán ismét Kotzeube volt soron, ezuttal »Der Rechbock, oder: Der Schuldlosen Schuldbewusten« c. szindarabiával, október 5-ikén — mikor az aradi tizenhárom és Batthyány Lajos a siralomházban ült — Therese Megerle »Prinz Eugen von Savoyen«, 9-ikén Birsch—Pfeiffer »Graf von Walton« című drámáját adták.

A tizenkilencedik estén ismét két darab került színre: Carl Mesl-től »Der Brave Grenadier« c. színmű és Kotzeube »Die eifersüchtige Frau« c. vígjáték. Ugyancsak Kotzeube-darabot adtak október 16-ikán, a következő estén, a »Die Kreuzfahrer«-t, míg 19-ikén ismét egy franciából fordított színművet: Maséres »Der Junge Ehemann«-ját, Ezt gróf Majláth János fordította németre. A »Robert der Tieger« c. Birsch—Pfeiffer-darabot október 23-ikán egyik vezető színész,

Carl Dietrich, míg a »Die Ermordung der Herzogin von Praslin« c. rémdrámát 28-ikán a rendező Anton Berg javára adták elő. A jutalomjátékok sorozata okt. 30-ikán folytatódott egy Raupach-darabbal: »Die Königstochter ein Bettlerweib«-bel, amit a társulat hősnője, Clara Grill választott magának, míg J. Grün november 6-ikán Hensler »Die Taufmühle am Wienerberge« népregéjét kapta jutalmul, november 9-ikén pedig L. Brückner jutalmazására Lannois »Ein Uhr« c. melodramáját adták elő.

Ez a korszak november 13-ikán, a német társulat utolsó előadásával ért véget. Ez volt a 27-ik előadás, mikor a kórus és zenekar javára éneket és táncszámokat, valamint egy revüszereű darabot adtak elő, melynek »Die lebendig todten Eheleute« volt a címe. Ezen az előadáson egy

magyar népdal előadásával szerepelt Hollósi Kornélia is.

Aztán átment a társulat a november közepén újra megnyitott német színházba, melynek kényeszerű színpadát előbb egy tűzvész, majd Hentzi bombái hosszúra nyújtották. Míg az épületet rendbehozták, addig foglalta le heti két-három estére a német társulat a maga számára a magyar Nemzeti Színházat s abban az időben az osztrák zeneszerző, Kirchlechner Ferenc végezte az igazgatói teendőket itt. Ezt azzal indokolták — írja Berzeviczy Albert az abszolutizmusról szóló nagy munkájában —, hogy a magyar igazgató, Simoncsics János, volt alispán nem ért a színház vezetéséhez, mert amikor jelentették neki, hogy a zenekar négy kürtöse közül kettő megbetegedett s ezek pótlásáról gondoskodni kellene, állítólag azt válaszolta: nem baj, csak a megmaradt két kürtös fujjon egy kicsit erősebben. (Ez a mosolyra készítő, jámbor megjegyzés Podolsky 1849 július 31-iki jelentésében is szerepel, valami alapja tehát lehet a dolognak, ha az akkori osztrák kormány bizalmi embereinek jelentése nem is érdemel teljes hitelt.)

A magyar Nemzeti Színház színpadán ettől az időtől kezdve német szó nem hangzott el többé.

Bory István